

१५

Roll Number

SET A

INDIAN SCHOOL MUSCAT
FINAL EXAMINATION
SANSKRIT 122

CLASS: X

29.11.2022

Time Allotted: 3 Hrs

Max. Marks: 80

सामान्य निर्देशः

- सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः
- प्रश्नसंख्या अवश्यं लेखनीया
- उत्तराणि संस्कृतेन एव लेखनीयानि

खण्डः - क

I. अधोलिखित अपठितगद्यांशं पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि लिखत

एकदा एका पञ्चदशवर्षीया बालिका पित्रा सह मेलकं द्रष्टुं नगरं प्रति गच्छति स्मा। सा चतुरमतिः धार्यशालिनी च आसीत्। सा बाल्यकाले एव विविधासु विद्यासु पारङ्गता आसीत्। मार्गे एका नदी आसीत्। सा नौकया गच्छति स्म। नौकायां अनेके जनाः आसन्। नयां एकः मकरः आसीत्। तत्र द्वौ जनौ तस्मात् मकरात् भीतौ जले पतितौ। तयोः मुखे भयस्य छाया आसीत्। सा अपि भीता आसीत्। परन्तु सा अचिन्तयत् - तयोः जनयोः रक्षणं कथं करणीयम्? सा जले अकूर्दत् तयोः च जनयोः हस्तौ गृहीत्वा नौकां प्रति आनयत्। सा तयोः रक्षणं अकरोत्। सा साहसी बालिका लक्ष्मीबाई आसीत्। एतस्यै वीरबालयै नमः॥

I. एकपदेन उत्तरत

2X1=2

- (i) मार्गे का आसीत् ? (ii) साहसी बालिका का आसीत् ?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत

2X2=4

- (i) सा बाल्यकाले का आसीत् ? (ii) सा किं अचिन्तय् ?

III. अस्य गद्यांशस्य उचितं शीर्षकं लिखत

1

IV. निर्देशानुसारं प्रदत्त -विकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं चिनुत

3X1=3

- (i) आनयत् - इति क्रिया पदस्य कर्तृपदं किम् ?
- (ii) शैशवकाले - इत्यर्थं किंपदं अत्र प्रयुक्तम्?
- (iii) अनेके - इति विशेषण पदस्य विशेष्यपदं किम् ?

खण्डः - ख

2. लघुभातरं प्रति पत्रं प्रदत्तैः शब्दैः रिक्तस्थानपूर्तिः क्रियताम्

10x½=5

(i)-----

प्रिय (ii)----- सोमेश,

सस्नेहं आशीर्वादम् ।

ह्यः अहं तव पत्रं प्राप्तवान् (iii)----- परीक्षा-परिणामः (iv)----- अस्ति, परं (v)-----
भवता न्यूनाः अड्काः (vi)----- इति सखेदं मया अधीतम् (vii)-----
प्रतिदिनं प्रातःकाले उत्थाय गणितस्य (viii) ----- कुरु । गणिताध्यापकं च पुनः
पुनः प्रश्नान् पृच्छ । अभ्यासेन एव सर्वाणि (ix)----- सिद्ध्यन्ति । पितृभ्याम् चरणयोः
सादरं प्रणामः ।

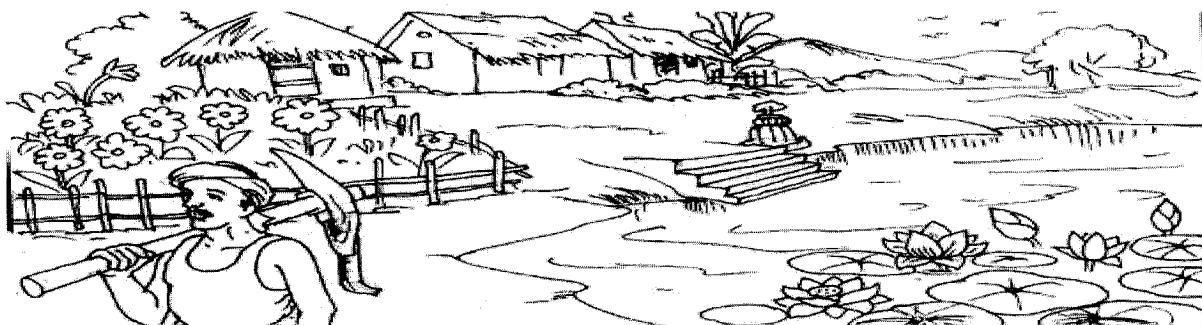
भवदीयः अग्रजः
(x)-----

मञ्जूषा

(त्वम्, गणितविषये, छात्रावासतः, अभ्यासं, श्रीशः, शोभनः, कार्याणि अनुज, तव, प्राप्ताः)

3. मञ्जूषायाम् प्रदत्त शब्दानां सहायतया चित्रं दृष्ट्वा पञ्चवाक्यानि संस्कृतेन लिखत

5X1=5

ग्रामजीवनम्, जलाशयः, कमलानि,
 मृतिकागृहाणि, वृक्षाः, कृषकाः, पक्षिणः, उद्यानानि, जनाः, सरलम्
 कुर्वन्ति, रचयन्ति, फलन्ति, उत्पतन्ति

4. अधोलिखितानि वाक्यानि संस्कृतभाषया अनूद्य लिखत- (केवलं वाक्यपञ्चकम्) 5x1=5

- (i) There is no light without the Sun. (ii) He goes to school.
- (iii) King of mountains is the Himalayas. (iv) Fruits fall from the tree.
- (v) People live in the city. (vi) I know you.
- (vii) Monkey climbs on the tree.

खण्ड - ग

5. अधोलिखितेषु सन्धिं सन्धिच्छेदं वा कुरुत (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) 4x1=4

- (i) कीर्तिः + यस्य (ii) रविरुदति (iii) जानात् + अपि (iv) योजकस्तत्र (v) सत् + मतिः

6. अधोलिखित रेखाङ्कितपदानां समासं विग्रहं वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितशब्दरूपं चित्वा 4x1=4
लिखत (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

(i) साधुजनमैत्री सुखदा भवति ।

- (क) साधुजनानां मैत्री (ख) साधुजन मैत्री (ग) साधवः जनानां मैत्री (घ) साधुभिः जनैः मैत्री

(ii) वृक्षे सः वानरः उपनीडम् गच्छति ।

- (क) नीडे नीडे (ख) नीडस्य समीपम् (ग) नीडेन निकटे (घ) नीडम् समीपम्

(iii) सचित्रम् पुस्तकं आनय

- (क) चित्रस्य भावम् (ख) चित्रेण सहितम् (ग) चित्रं अनतिक्रम्य (घ) चित्रस्य समीपम्

(iv) कर्णस्य त्यागवृत्तिं कः न जानाति ।

- (क) त्यागात् वृत्तिम् (ख) त्यागस्य वृत्तिम् (ग) त्यागेन वृत्तिम् (घ) त्यागम् वृत्तिम्

(v) सः राजगृहे वसति स्म ।

- (क) राजस्य गृहे (ख) राजा गृहे (ग) राजान् गृहे (घ) राजः गृहे

7. अधोलिखितरेखाङ्कितपदानां प्रकृतिप्रत्ययौ संयोज्य विभज्य वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा 4x1=4
वाक्पूर्तिः क्रियताम् (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

(i) श्रद्ध + मतुप् जानं लभते ।

- (क) श्रद्धामत् (ख) श्रद्धामान् (ग) श्रद्धावान् (घ) श्रद्धातुः

(ii) सुता पितरं पश्यति

- (क) सुत् + आ (ख) सुत + आ (ग) सुत् + टाप् (घ) सुत + टाप्

(iii) परिश्रमस्य महत्वम् सर्वे जानन्ति ।

- (क) महत् + त्व (ख) मह + त्वम् (ग) महा+ त्व (घ) मह + त्व

(iv) अय सासाहिकी परीक्षा अस्ति ।

- (क) ससाह +त्व (ख) ससाह+इन् (ग) ससाह +ठक् (घ) ससाह + टाप्

(v) सौभाग्यवान् भव ।

- (क) सौभाग्य+क्तवतु (ख) सौभाग्य+मतुप् (ग) सौभाग्य+ठक् (घ) सौभाग्य + टाप्

8. अधोलिखित संवादे रिक्तस्थानानि वाच्यानुसारं प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचित पदं चित्वा पूरयत 3x1=3

(i) त्वया पिता----- ।

- (क) स्मर्यामहे (ख) स्मर्यते (ग) स्मरसि (घ) स्मरामि

(ii)----- लेखा: लिख्यन्ते ।

- (क) लेखकः (ख) लेखकान् (ग) लेखकैः (घ) लेखकाः

(iii) छात्रैः ----- श्रूयते ।

- (क) कविताम् (ख) कविता (ग) कवितम् (घ) कवितायाः

9. प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचित प्रकृति प्रत्ययविभागं संयोगं वा चित्वा वाक्पूर्तिः क्रियताम्

6x ½=3

- (i) महिला: ----- वदन्ति । (ii) जना: ----- कोलाहलं कुर्वन्ति ?
(iii) ----- नाम सुदर्शनः आसीत् । (iv) सुरेशः माधवः ----- मित्रे स्तः ।
(v) खगा: वृक्षस्य ----- तिष्ठन्ति । (vi) दुर्जनैः सदा ----- भव ।
मञ्जूषा (उपरि, वृथा , मा, किर्मर्थम्, च ,पुरा)

10. संस्कृत भाषायां समयं लिखत

4x1=4

- (i) 6:45 (ii) 5:30 (iii) 8:15 (iv) 12:00

11. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदेषु अशुद्धयः सन्ति तेषां शुद्धरूपं विकल्पेभ्यः चित्वा 3x1=3
लिखत (केवलं प्रश्नत्रयम्)

(i) अत्र सुन्दरा: महिला: सन्ति_।

- (क) सुन्दरः (ख) सुन्दरम् (ग) सुन्दर्यः (घ) सुन्दर

(ii) भक्ताः गुरु उपदेशं श्रृण्वन्ति ।

- (क) गुरोः (ख) गुरुः (ग) गुरुम् (घ) गुरवः

(iii) भवन्तः कुत्र गच्छति

- (क) गच्छत (ख) गच्छथः (ग) गच्छतः (घ) गच्छन्ति

(iv) सैनिकः अश्व: अवरोहति ।

- (क) अश्वम् (ख) अश्वात् (ग) अश्वस्य (घ) अश्वे

12. अधोलिखितपठित ग्रन्थांशं पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि लिखत

कश्चन निर्धनो जनः भूरि परिश्रम्य किञ्चिद् वित्तमुपार्जितवान् । तेन वित्तेन स्वपुत्रं एकस्मिन् महाविद्यालये प्रवेशं दापयितुं सफलो जातः । तत्तनयः तत्रैव छात्रावासे निवसन् अद्ययने संलग्नः समभूत् । एकदा स पिता तनूजस्य रुणतामाकर्ण्य व्याकुलो जातः पुत्रं द्रष्टुं च प्रस्थितः । परमर्थकाश्वर्येन पीडितः स बसयानं विहाय पदातिरेव प्राचलत् ॥

I. एकपदेन उत्तरत

2x ½=1

(i) कीदृशः जनः परिश्रमं कृत्वा धनमर्जितवान् ?

(ii) सः कं महाविद्यालये प्रवेशं दापयितुं सफलः जातः ?

II. एकवाक्येन उत्तरत

2X1=2

(i) सः कं किमर्थं च द्रष्टुं प्रस्थितः? (ii) सः कथं प्राचलत् ?

III. यथा निर्देशानुसारं लिखत

2X1=2

(i) जनः— इति पदस्य विशेषणं पदं किम्? (ii) धनम् – इत्यर्थे किं पदं अत्र प्रयुक्तम् ?

13. अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रदत्त - प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत

काकः - रे परभूत् अहं यदि तव सन्ततिं न पालयामि तर्हि कुत्र स्युः?
पिकाः अतः अहं एव करुणापरः पक्षिसाम्राट् काकः ।

गजः - समीपतः एवगच्छन् अरे! अरे! सर्वा वार्ता शृणवन्नेवाहम्
अत्रागच्छम् । अहं विशालकायः, बलशाली, पराक्रमी च । सिंहः
वा स्यात् अथवा अन्यः कोपि । वन्यपशून् तु तुदन्तं जन्तुमहं
स्वशुण्डेन पोथयित्वा मारयिष्यामि । किमन्यः कोप्यस्ति
एतादृशः पराक्रमी । अतः अहमेव योग्यः वनराजपदाय

वानरः - अरे! अरे! एवं वा (शीघ्रमेव गजस्यापि पुच्छं विधूय वृक्षोपरि
आरोहति)

एकपदेन उत्तरत

2x ½=1

- (i) करुणापरः पक्षिसामाट कः? (ii) वानरः किं कृत्वा वृक्षोपरि आरोहति?

एकवाक्येन उत्तरत

2X1=2

- (i) गजः आत्मनः विषये किं कथयति ? (ii) गजः कथं जन्तून् मारयति?

यथा निर्देशानुसारं लिखत

2X1=2

- (i) अहमेव योग्यः- अत्र “अहम्”पदं कस्मै प्रयुक्तम् ? (ii) वानरः - इति पदस्य पर्याय पदं किम्?

अधोलिखित पठित पदांशं पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि लिखत

य इच्छत्यात्मनः श्रेयः प्रभूतानि सुखानि च ।

न कुर्यादहितं कर्म स परेभ्यः कदापि च ॥

एकपदेन उत्तरत

2x ½=1

- (i) जनः आत्मनः किं इच्छति ? (ii) मनुष्यः कति सुखानि इच्छति ?

एकवाक्येन उत्तरत

2X1=2

- (i) परेभ्यः कीदृशं कर्म न कुर्यात् ? (ii) मनुष्यः कानि कानि इच्छति?

यथा निर्देशानुसारं लिखत

2X1=2

- (i) कल्याणम्- इत्यर्थं किं पदं अत्र प्रयुक्तम्? (ii) हितम् - इति पदस्य विलोम पदं किम् ?

15. मञ्जूषातः समुचितपदानि चित्वा अधोलिखित - श्लोकस्य अन्वयं पूरयत -

8x ½=4

I. आचारः प्रथमो धर्मः इत्येतद् विदुषां वचः।

तस्माद् रक्षेत् सदाचारां प्राणेऽभ्योपि विशेषतः ॥

अन्वयः

- (i) प्रथमो धर्मः इति एतद् (ii) वचः, तस्मात् (iii) अपि सदाचारं
 (iv) रक्षेत् ।

॥. विद्वांस एव लोकेऽस्मिन् चक्षुष्मन्तः प्रकीर्तिः ।

अन्येषां वदने ये तु ते चक्षुर्नामनी मते ॥

अन्वयः

- अस्मिन् लोके (i) एव (ii) प्रकीर्तिः । अन्येषां (iii) ये चक्षुषी ते
 तु (iv) मते

16. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुते

4X1=4

- (i) मन्त्री सभायाम् अकातरः अपि अस्ति ।
 (ii) धेनूनां माता सुरभिः आसीत् ।
 (iii) बलवान् बलं वेतिः ।
 (iv) सः आरवेदनया क्रन्दति स्म ।

17. घटनाक्रमानुसारम् वाक्यानि पुनः लिखत -

8x ½=4

- (i) सः पुत्रः द्रष्टुं पदातिरेव प्राचलत् ।
 (ii) तस्मिन् गृहे कश्चन चौरः गृहाभ्यन्तरं प्रविष्टः ।
 (iii) चौरः एव उच्चैः क्रोशितुमारभत ।
 (iv) कश्चन निर्धनः जनः वित्तम् उपार्जितवान् ।
 (v) रात्रिनिवासं कर्तुं कञ्चिद् गृहस्थमुपागतः ।
 (vi) एकदा तस्य पुत्रः रुग्णः जातः ।
 (vii) चौरस्य पादध्वनिना अतिथिः प्रबुद्धः ।
 (viii) ग्रामवासिनः वराकमतिथिमेव चौरं मत्वाऽभर्त्सयन् ।

18. अधोलिखितपदानां तेषां पर्यायपदैः सह मेलनं कुरुत

6x ½=3

- (i) हयाः भयङ्करः
- (ii) करुणापरः कठोराम्
- (iii) वृथा अश्याः
- (iv) रौद्रः नरैः
- (v) परुषाम् दयालुः
- (vi) पुम्भिः व्यर्थम्

End of the Question Paper

